

Lär dig mer om

TUKANER

EN KARAKTÄRISTISK FÅGEL

Tukaner är några av Sydamerikas mest karakteristiska fågelarter. De känns lätt igen på sina stora och i de flesta fall mycket färggranna näbbar. Den största arten heter Tocotukan (*Ramphastos toco*) och är den mest typiska för tukanfamiljen *Ramphastidae*.

Tocotukan.

Familjen är indelad i fem släkten:

- *Ramphastos* - typiska tukaner
- *Pteroglossus* - arassarier
- *Aulacorhynchus* - gröna tukaner
- *Selenidera* - flerfärgade tukaner
- *Andigena* - bergstukaner

Totalt finns det ett 40-tal beskrivna arter. Tukaner tillhör ordningen *Piciformes* (hackspettartade fåglar), vilket innebär att de är nära släkt med hackspettar.

TUKAN, TUKANETT ELLER ARASSARI?

Tukan, tukanett eller arassari är tre namn som dyker upp i litteraturen som vanliga namn, vilka kan vara något förvirrande. De största arterna tillhör släktet *Ramphastos*. Arassari (uttalas arr-a-sari) är medelstora fåglar och tillhör släktet *Pteroglossus*. De tre resterande släktena är mindre i kroppsstorlek. Tukanetterna är uppdelade i släktena *Aulacorhynchus* och *Seledinera*. Det sista släktet är bergstukanerna, vilka tillhör släktet *Andigena*.

Majoriteten av tukanerna är halvstora fåglar med en kroppslängd på cirka 30-40 cm. Tocotukanen är den största arten och når en längd på 65 cm varav 23 cm är näbb.

UTSEENDE

Näbben

Den stora näbben är det mest typiska för familjen *Ramphastidae*. Hos tukaner är näbben lika stor hos båda könen och i de flesta fall är det ingen färgskillnad mellan könen. Det enda undantaget är hos de tvåfärgade tukanetterna inom släktet *Selenidera*, där hannen har svart hjässa, nacke, hals och bröst medan honan är brun på dessa platser.

Hos många djurarter är det utseendemässiga skillnader mellan könen, exempelvis på fysiska attribut, såsom färg- och storleksskillnader. Hos fåglar är sådana karaktärer ofta knutna till fjädrar och näbbar. Det är generellt sett inte fallet hos tukaner.

Tocotukan.

Den färgglada näbben används bland annat i födosök, territoriella duster och vid parningsspel mellan könen. I en nyligen publicerad artikel beskriver en forskargrupp näbben utifrån ett helt annat perspektiv. Forskarna upptäckte att näbben har en viktig funktion som värmereglerare genom att den är fylld med blodkärl och fungerar som ett "fönster" mellan den omgivande luften och kroppen – på samma sätt som elefantens öron. På grund av denna kylande effekt kan tukaner flyga längre sträckor vid höga temperaturer än vad många andra fåglar kan. Ungfåglar har kortare näbbar och får inte den temperaturreglerande funktionen förrän näbben är fullt utväxt.

Näbben är också förvånansvärt lätt och stark. Den är uppbyggd av benfibrer som sluter an till varandra och skapar ett nätverk av ben och håligheter. Hålutrymmena består av luft, vilket bidrar till näbbens lätthet. Näbbens yta är täckt med lager av keratin, vilket är samma material som återfinns i naglar och hår hos oss människor. Näbbens kanter är sågtandade vilket hjälper tukanen att slita loss bitar ur större frukter.

Fötter

Tukaners fötter är mycket karakteristiska och jämfört med en typisk fågelfot med tre tår riktade framåt och en bakåt, så har tukanerna

istället två framåtriktade och två bakåtriktade tår. Det är en likhet som delas med hackspettarna som de är nära släkt med och är en anpassning som gör att de kan greppa runt vertikala grenar och dylikt. Det brukar kallas för en zygodaktyl fot!

Liksom övriga hackspettartade fåglar häckar tukaner i trädhål. En udda anpassning till detta är att pygostylen (de sammanväxta stjärtkotorna hos fåglar) är förbunden med ryggraden med en kulle. Detta gör att stjärten kan fällas upp över ryggen och huvudet. På detta sätt får de lättare plats i bohålet men vuxna fåglar sover oftast på detta sätt även utanför bohålet och ser då bara ut som en fjäderboll.

Generellt sett har tukaner ganska korta vingar, vilket gör att de med lätthet kan manövrera när de flyger i tät vegetation.

UTBREDNING OCH HABITAT

Familjen har en mycket stor utbredning som sträcker sig från Mexico söderut över hela tropiska Sydamerika. De lever generellt i olika typer av regnskog, såsom låglandsregnskog och molnregnskog. De lever framförallt i trädkronorna och de övre skikten i regnskogen där de enkelt flyger mellan träden.

Reproduktion och ägg

Honan lägger 2-4 ägg i ett trädhål och det tar 16 dagar för de mindre arterna och 18 dagar för de större innan de kläcks. Efter 5-7 veckor är de flygfärdiga och redo för att ta sig an ett liv i regnskogen.

Ålder

De större arterna såsom tocotukanen uppnår en ålder på cirka 20 år och i ett fall har en ålder på 26 år registrerats.

Föda

Tukaner är framförallt fruktätare, men i naturen äter de även animalisk föda såsom ödlor och gnagare. På Universeum matas de med speciellt framtagen pellets och frukt. Frukt som papaya och vindruvor tillhör favoriterna.

Viktiga fröspridare

Tukaner är viktiga fröspridare eftersom de primärt är fruktätare. Generellt flyger de över stora landtytor, vilket gör att de täcker in stora arealer och på så sätt sprider fröer långt ifrån moderplantan. Fröspridning med hjälp av djur är en mycket viktig komponent i tropisk skog och många av trädarterna är mycket beroende av ryggradsdjur för att sprida sina frön. Konsekvensen av ett försvinnande av dessa arter är att skogen kan påverkas oerhört kraftigt.

HOT

Det största hotet mot tukaner är habitatförlust. Regnskogsområdena i neotropikerna är kraftigt hotade på grund av bland annat avverkning, gruvsdrift, små- och storskaligt jordbruk och boskapsfarming. I kombination med en kraftigt växande mänsklig population är trycket på regnskogsområden mycket högt i hela neotropikerna. Det påverkar samtliga djur och växter, inkluderat tukanerna som lever där.

Ingen av arterna är listade som utrotningshotade enligt CITES, dock är tio av arterna listade i appendix 2 och 3. Eftersom trycket på den naturliga miljön är mycket högt ser framtiden dystert ut för tukanerna.

IUCN har listat 12 tukanarter som hotade i varierande grad. Den mest hotade arten är *Ramphastos ambiguus* som klassificeras som "vulnerable". Två arter räknas in som "near threatened" och de resterande är "least

concern". Det ger en indikation på hur hotade de olika arterna är. Det är dock så att hotet mot miljön är den största risken.

i bohål.

Bevarandeprojekt

Universeum kommer att ingå i ett bevarandeprojekt med någon av arterna.

ÄR DE BRA HUSDJUR?

Nej, tukaner är mycket krävande fåglar, både beteendemässigt och utrymmesmässigt. På Universeum har vi en stor utställning som är utformad som en sydamerikansk regnskog med naturliknande växt- och klimatförhållande. Det innebär att vi håller en temperatur och fuktighet som motsvarar de naturliga levnadsförhållandena för tukaner i det vilda. Det gör att de kan trivas här. Som privatperson är det mycket svårt att ha motsvarande förhållanden och ytor. Beteendemässigt är de krävande fåglar och utan rätt aktivering börjar de må dåligt och det gör dem till olämpliga för privatpersoner. Fruktdieten gör också att de har en lös och riklig avföring som måste hållas efter. Så generellt sett kan man säga att tukaner inte gör sig så bra hemma hos privatpersoner.

I UTSTÄLLNINGEN

ARASSARIER

Krustofsad arassari (*Pteroglossus beauharnaesii*) (Curl-crested aracari)

Vitnäbbad arassari (*Pteroglossus azara*) (Ivory billed aracari)

Grön arassari (*Pteroglossus viridis*) (Green aracari)

TUKANETTER

Rödgulpad tukanett (*Aulacorhynchus haematopygus*) (Crimson Rumped toucanette)

TYPISKA TUKANER

Tocotukan eller jättetukan
(*Ramphastos toco*) (Toco toucan)

- *Ramphastos* - typiska tukaner
- *Pteroglossus* - arassarier
- *Aulacorhynchus* - gröna tukaner
- *Selenidera* - flerfärgade tukaner
- *Andigena* - bergstukaner

